

KINNITATUD
03.10.2023
käskkiri nr 1-2/4/2023

Ruila Põhikooli
Kirsiaia lasteaia
ÕPPEKAVA

Lasteaed „Kirsiaed“ õppekava

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	5
KOOLIEELSE LASTEASUTUSE JA ALUSHARIDUSE MÕISTE	6
1. LASTEAIA ÜLDANDMED, LIIK JA ERIPÄRA	6
1.1. Üldinfo	6
1.2. Rühma liigid	6
1.3. Eripära	7
2. ÕPINGUTE ALUSTAMISE TINGIMUSED JA ÕPPEAJA KESTUS	8
3. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	8
4. ÕPIKÄSITLUS	9
5. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED	9
5.1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmades	10
5.2. Päevakava koostamise põhimõtted	11
5.3. Koostöö lastevanematega	12
6. ERIVAJADUSTEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ	13
6.1. Õppe- ja kasvatustegevuse põhieesmärgid	14
6.2. Tugiõppesüsteem	14
6.2.1. Logopeediline töö	14
6.2.2. Andekas laps ja huviringid	16
6.2.3. Aktiivsus- ja tähelepanuhäirega laps	16
6.2.4. Käitumishäiretega lapsed – psühholoogiline nõustamine	16
7. LOOVTEGEVUS	17
8. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	18
8.1. Mänguoskused	18
8.2. Tunnetus- ja õpioskused	19
8.3. Sotsiaalsed oskused	20
8.4. Enesekohased oskused	21
9. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI	21
9.1. Mina ja keskkond	21
9.1.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	21
9.1.2. Valdkonna sisu	21

9.1.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	22
9.1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	22
9.2. Keel ja kõne	29
9.2.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	29
9.2.2. Valdkonna sisu	29
9.2.3. Valdkonna õppe –ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	30
9.2.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	30
9.3. Eesti keel kui teine keel	33
9.3.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	33
9.3.2. Valdkonna sisu	34
9.3.3. Valdkonna õppe –ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	34
9.3.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	34
9.4. Matemaatika	35
9.4.1. Valdkonna õppe –ja kasvatustegevuse eesmärgid	35
9.4.2. Valdkonna sisu	36
9.4.3. Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	36
9.4.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	36
9.5. Kunst	38
9.5.1. Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid	38
9.5.2. Valdkonna sisu	38
9.5.3. Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	38
9.5.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	39
9.6. Muusika	41
9.6.1. Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid	41
9.6.2. Valdkonna sisu	41
9.6.3. Valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	42
9.6.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	42
9.7. Liikumine	43

9.7.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	43
9.7.2. Valdkonna sisu	43
9.7.3. Valdkonna õppe –ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	44
9.7.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	44
10. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	47
11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA	48
12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD	49
13. ÕPPEKAVA LISAD	50
13.1 Digiharidus	50
13.2 Töökasvatus	51

SISSEJUHATUS

Ruila Põhikool on alates 2015/2016 õppeaastast ühendasutus, hõlmates endas nii põhikooli kui ka neljarühmalist koolieelset lasteasutust. Põhikool ja lasteaed asuvad eraldi hoonetes, kuid neil on ühtne juhtimis- ja majandamisstruktuur.

Ruila Põhikooli Kirsiaia lasteaed asub Laitse külas, tegemist on spetsiaalselt projekteeritud uusehitisega. Kooli ja lasteaia omavaheline kaugus on 3 kilomeetrit.

Ühendasutuse eeliseks on lasteaia ja kooli vaheline tihe kontakt. Lasteaia kontseptsiooni välja töötades tekkis erilaadne võimalus anda sellesse kooliõpetajate sisend, millele õpetajate seisukohta silmas pidades peaks koolieelses lasteasutuses lastega tegelemisel rõhku panema. Siit ka lasteaia suund, mis seab eesmärgiks loovuse arengu läbi käeliste tegevuste.

Ruila Põhikooli õppekava koosneb kooli ja lasteaia ühisest üldosast ning eraldi kooli ja lasteaia ainekavadest. Ruila Põhikooli Kirsiaia lasteaia õppekava kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määruse 01.01.2011 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ § 2 lg 2 alusel.

Õppekavade uuendamine ja kaasajastamine toimub pidevalt, kaasates sellesse protsessi kõiki kooli ja lasteaia spetsialiste, hoolekogu, lapsevanemaid. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest, kooli arengukavast ning pedagoogide, lapsevanemate, hoolekogu ja erispetsialistide arvamustest. Õppenõukogu otsusest lähtuvalt kinnitab kooli direktor õppekava käskkirjaga.

KOOLIEELSE LASTEASUTUSE JA ALUSHARIDUSE MÕISTE

Koolieelne lasteasutus on koolieast noorematele lastele hoitu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus. Lasteasutus toetab lapse perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist.

Alusharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis. Alusharidus omandatakse lasteasutuses või kodus.

1. LASTEAIJA ÜLDANDMED, LIIK JA ERIPÄRA

1.1. Üldinfo

Aadress:	Laitse küla, Saue vald, 76302, Harju maakond
Telefon:	6 780 736
E-posti aadress:	ruilakool@ruilakool.ee
Kodulehekülg:	lasteaed.ruilakool.ee
Rühmade arv:	4
Kohtade arv:	92
Õppekeel:	eesti keel

1.2. Rühma liigid

Lasteaias tegutseb õppekava koostamise hetkel kaks lasteaiarühma ja üks liitühm

- Vanem lasteaiarühm Kirsikesed 6-7 aastastele
- Keskmise lasteaiarühm Mesimummid 4-6 aastastele
- Noorem lasteaiarühm Õiekesed liitühm 2-4 aastastele
- Liitühm Lehekesed 2-7-aastastele lastele

1.3. Eripära

Ühendasutuse eeliseks on lasteaia ja kooli vaheline tihe side ning kontseptsiooni välja töötades tekkiski erilaadne võimalus anda sellesse kooliõpetajate sisend, millele õpetajate arvates peaks lasteaia lastega tegelemisel rõhku panema.

Kui tihti mõeldakse koolivalmiduse all lugemis- ja arvutamisoskust, siis hoopis olulisemad on lapse psüühiliste protsesside, tähelepanu, tajud, mälu ja kõne eakohane areng. Õppimise eelduseks on oskus märgata, vastu võtta teavet, võrdlemine, uute teadmiste kasutamine praktikas. Tegutsemine, uurimine ja avastamine läbi mängu arendavad loova ja uudishimuliku lapse, kellel on positiivne õpi- ja tunnetushuvi. Siit ka lasteaia suund, mis seab eesmärgiks **loovuse arengu läbi käeliste tegevuste.**

Lasteaia eripära tuleneb lasteaia erilisest arhitektuurist ja suurest õuealast. Lasteaia süvaõppesuunaks on loovuse arendamine läbi käelise tegevuse. Lapse loovuse toetamine ja selle arendamine on muutumas üha enam oluliseks koolieelses eas. Just käelised tegevused kui aktiivse õppe meetod, toetavad lapse loovust, pakuvad rõõmu tegutsemisest ja selle läbi suureneb soov uuesti ja teistmoodi katsetada. Selleks, et kunstiline looming valmiks, on tarvis osata teatud hulk tehnilisi võtteid. Nende õpetamine toimub läbi mängu ja teostuse, kuid lapsele peab jääma võimalus neid oskusi omal valikul katsetada ja nende alusel endale uusi töövõtteid leiutada. Selle tulemusena leiavad lapsed ainulaadse ja isikupärase lahenduse oma käelise tegevuse teostamiseks. Kujutava tegevuse käigus on palju võimalusi laste kollektiivsuse, töökuse, püsivuse, korraarmastuse ja teiste eluks vajalike omaduste kasvatamiseks.

Loov mõtlemine ning käelised tegevused lapse peenmotoorika arendamisel eelkoolieas aitavad lapsel kujuneda:

- tasakaalustatud isiksuseks
- säilib uudishimu maailma vastu
- julgus katsetada ja olla originaalne
- heaolutunde saavutamine
- kasvab enesekindlus

Kunstitegevuste puhul on kõige olulisemad saadud kogemused, elamused, rõõm ja rahulolu, võimalused väljendada oma maailmanägemist. Kujutava tegevuse kaudu arendatakse ka lapse käelisi oskusi. Laps õpib sooritama üha täpsemaid ja diferentseeritumaid liigutusi, areneb visuaalse tajumise ja käelise tegevuse koordineerimise. See kõik aitab oluliselt kaasa käe ettevalmistamisele kirjutamise õppimiseks.

Lasteaial on ka suur õueala, mis on varustatud väga erinevate kvaliteetsete atraktsioonidega. Õuealal on ka seiklusrada, loodusõpperada ja teisaldatav liikluslinnak. Õuestegevused ja liikumine on kasulikud tervisele ja lapse üldisele igakülgsel harmoonilisele arengule. Tänapäeva lapsed veedavad palju aega arvutite ja telerite ees, õues sportimine ja mängimine on jäänud tahaplaanile. Õu on tähtis õpikeskkond, mis võimaldab õpetajatel õuetegevusi loovalt kavandada ja arendavaid tegevusi läbi viia, mis innustab lapsi ühisele uurimisele, katsetamisele ning mitmekülgsel eneseväljendamisele. Väliskeskkonnas on võimalik jälgida ilmastikunähtusi, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi looduses, taimede kasvu ja arengut. Lasteaia õuealal on taimekastid, mida hooldavad lapsed koos oma rühma personaliga.

2. ÕPINGUTE ALUSTAMISE TINGIMUSED JA ÕPPEAJA KESTUS

Laps arvatakse lasteaia nimekirja lapsevanema või seadusliku esindaja avalduse ning lasteaiajärjekorra alusel.

Õppeaasta algab lasteaias 1. septembril ja kestab järgneva kalendriaasta 31. augustini. Aktiivne õppeperiood kestab kalendriaasta 15. septembrist järgneva kalendriaasta 31. maini. Kuni 15. septembrini ja koolivaheaegadel lähtutakse õppetegevuse planeerimisel lapse huvidest.

Laps käib lasteaias kuni kooli astumiseni või kustutatakse nimekirjast vanema või seadusliku esindaja avalduse alusel.

3. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid:

- 1) lapsele on loodud arengut soodustav keskkond, tagatud turvatunne ja eduelamus;

- 2) lapsel on loomulik huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta; on loodud võimalus tervikliku maailmatunnetuse kujunemiseks;
- 3) laps kasvab aktiivseks, vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, koostöövalmis inimeseks;
- 4) lapsevanemad saavad tuge, abi ja nõu õppe-ja kasvatusküsimuste lahendamisel;
- 5) tegevusplaani koostamisel lähtutakse traditsioonilistest üritustest ja lasteaija suunast;
- 6) toetada laste eripära ja tugevusi pakkudes huvialaringides osalemise võimalust.

4. ÕPIKÄSITLUS

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;

- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteaias direktor.

5.1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmades

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on riiklik õppekava ja lasteaias õppekava. Õppeaasta alguses koostatakse üldtegevuskava, mis määrab kogu lasteaias õppeaasta tegevused. Üldtegevuskavast lähtudes koostab iga rühm õppeaasta alguses oma tegevuskava, kus on esitatud rühma lühikirjeldus, päevakava, eesmärgid ning koostöövaldkonnad. Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog laste vanust, arengutaset ja huve.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise pikkuseks on kalendrikuu. Kuuplaani koostamisest võtab osa kogu rühma meeskond. Kuuplaanis on välja toodud eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused. Eesmärgid on esitatud lapsest lähtuvalt st eesmärgid väljendavad lapse tegevuse tulemust. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Muusika- ja liikumisõpetaja planeerivad samuti tegevusi kalendrikuu kaupa. Kuuplaan esitatakse kalendrikuu esimese esmaspäeva hommikuks õppealajuhatajale, kes plaanid kinnitab. Kuuplaanid kajastuvad Eliisis. Vanemad saavad nendega tutvuda ja oma ettepanekuid teha. Suvekuudel on koos erinevates vanustes lapsed, laste põhiliseks tegevuseks on mäng, õues ja looduses viibimine.

Lasteaias on loodud laste arengut igakülgset toetav turvaline keskkond nii materiaalse keskkonna kui ka arengut soodustavate tegevuste kaudu. Lasteaias tegevused on kavandatud nii, et lapsele jääks võimalikult palju võimalusi ise valikuid teha, mis suurendab lapse enesekindlust

ja otsustusvõimet. Töö paremaks läbiviimiseks on rühmaruumid ümber korraldatud vähemalt kolm korda nädalas tegevuskeskusteks. See annab hea võimaluse nii töö individualiseerimisel kui ka rühmatöö korraldamisel.

Õppe- ja kasvatustöö dokument on elektrooniline rühmapäevik Eliisis, kuhu pedagoogid iga päev kannavad läbi viidud õppe- ja kasvatustegevuse sisu. Päevikusse kantakse ka tugispetsialistide läbi viidud individuaalsed tegevused, üritused jms, mis lisaks õppe-ja kasvatustööle lasteaias toimub. Päeviku täitmist jälgib õppealajuhataja.

Tegevuste ning tegevuskohtade valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe-ja kasvatustegevuse eesmärke, valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevuseks vajalikke vahendeid ning materiaalseid võimalusi, laste vanuselist ja soolist koosseisu, lapsevanemate soove.

Õppekasvatustöös kasutatakse meetodid:

- Laps õpib ise valikuid tegema – lasteaiarühmaruum toetab seda printsiipi läbi tegevuskeskuste
- Lapsepärasus kõige aluseks
- Õuesõppe metoodika kasutamine
- Keskkonnakasvatuse eesmärkide (taaskasutus, säästlikkus) rakendamine
- Mängu tähtsustamine ja väärtustamine
- Individuaalsuse arvestamine

5.2. Päevakava koostamise põhimõtted

- Õppe- ja kasvatusprotsess lasteasutuses toetub rühma päevakavale, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja, kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguline tegevus, liikumine jm) ning lasteasutuse pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
- Päevakava koostamisel peetakse silmas laste arenguvajadusi. Laste kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste osakaal.
- Päevakava koostamisel on aluseks sotsiaalministri 24.09.2010. a. määrus nr 61. Lasteasutuse direktor kinnitab käskkirjaga päevakava, lähtudes lasteasutuse

õppekavast ja arvestades käesoleva määruse nõudeid, lasteasutuse lahtioleku aega, laste ealisi ja individuaalseid arenguvajadusi.

- Päevakava koostatakse lähtuvalt lasteasutuse lahtioleku ajast ja laste vanuserühmast. Päevakavas võimaldatakse lapsele üks kord päevane puhkeaeg (uneaeg) kestvusega vähemalt tund aega.
- Lapsed viibivad iga päev, sõltuvalt ilmastikust vähemalt 1–2 korda õues. Vihmase ilmaga võimaldatakse lastel olla varikatuse all.
- Lapse lasteasutusse toomine ja kojuviimine ei tohi segada une- ja söögiaega ning planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi

Päevakava sätestab päevakava osad:

- lapse lasteaeda tulek
- söögikorrad
- organiseeritud tegevused
- õues viibimine
- puhkeaeg
- vabad tegevused
- lasteaiast lahkumine

5.3. Koostöö lastevanematega

Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lapsevanema esmased koostööpartnerid on lasteasutuses selle rühma õpetajad, mille nimekirja on laps kantud. Vajadusel kaastakse lapsevanema või õpetaja ettepanekul ja lapsevanema nõusolekul teisi lasteasutuse pedagooge ja spetsialiste.

Lapse lasteaeda tulekul saab lapsevanem lasteaeda tutvustava infovoldiku, toimub individuaalne vestlus lapsevanematega, lasteaiaruumide ja töökorralduse ja kodukorra tutvustamine ning esimest korda lasteaeda tulevate laste vanematele korraldatakse augustis lasteaeda tutvustav koosolek.

Pedagoog teavitab vastavalt vajadusele jooksvalt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Lapsevanemat teavitatakse lapse arengust ja õppimisest iga-aastaselt arenguveestlusel. Sügisel viiakse lapsega läbi arengumäng, millest

teavitatakse ka lapsevanemat. Lapsevanemal ja õpetajal on võimalust tegeleda lapse tugevate ja nõrkade külgede märkamisega ja nende arendamisega.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest teavitatakse lapsevanemaid lasteasutuse tegevust kajastaval veebilehel ja rühma stendil. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe-ja kasvatusküsimustes.

Lastevanematele korraldatakse lasteaia poolt vähemalt üks kord aastas (septembris) rühma koosolek, kus tutvustatakse rühma ja lasteaia tegevuskava, lapse arengu hindamise põhimõtteid, käsitletakse aktuaalseid pedagoogilisi teemasid.

Lasteaed kaasab lapsevanemaid erinevate rühma ürituste planeerimisel, korraldamisel ja läbiviimisel. Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatustsükli kavandamises arenguveestluste kaudu, kus lapsevanemale tutvustatakse lapse arengu ja õppimise tulemusi ning selgitatakse välja lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Selle põhjal kavandatakse vajadusel koostöös lapsevanemaga õppe- ja kasvatustegevused, arvestades lapse eripära.

Lastevanemate rahulolu uuritakse rahuloluküsitlustega vastavalt lasteaia sisehindamise korrale ja aastakavale. Tagasiside nendest küsitlustest antakse vanematele koosolekutel ja/või infostendide, kodulehe kaudu. Õpetajad annavad tagasisidet lastevanemate koostööst lasteaiaiga (aastaruanne).

6. ERIVAJADUSTEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ

Erivajaduste all mõeldakse lapsi, kes on mingis valdkonnas teistest lastest oluliselt erinevad. Näiteks andekad, tähelepanuhäiretega, kohanemiskäitumisega, logopeedilised, allergilised lapsed jne.

6.1. Õppe- ja kasvatustegevuse põhieesmärgid:

- laste erivajaduste võimalikult varane märkamine ja võimete väljaselgitamine ning arengutaseme kirjeldamine;
- lapse arengupotentsiaali maksimaalne ärakasutamine;
- laste arengu soodustamine läbi mängu, lapsekeskses ja turvalises keskkonnas;
- vajadusel individuaalne õpetus ja kooliks ettevalmistamine;
- eakohase arenguga lastega kontaktide ja suhtlemise võimaldamine ning suhtlema julgustamine;

- perekonna ja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö.

Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

- laste vaatlused
- laste arengumappide koostamine ja analüüs
- laste arengu hindamine ja analüüs
- lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja perevestluste käigus. Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta.
- soovitusel erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoogi) konsultatsioonile minekuks
- vajadusel laiendatud arenguestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa logopeed või kooli sotsiaaltöötaja ning asutuse direktor ja õppealajuhataja.

6.2. Tugiõppesüsteem

Tugiõppesüsteem toetab lasteaias lapse arengut tulenevalt tema hariduslikest erivajadustest, eesmärgiks saavutada koolieelse lasteasutuse õppekava nõuetele vastavaid tulemusi – kooliküpsus. Tugiõppesüsteemi koordineerib ja valdkonna eest vastutab lasteaias HEV õppekoordinaator. Tugiõppesse on kaasatud kõik lasteaias õpetajad. Süsteem loob lapse toetamiseks võrgustiku, mille eesmärgiks on iga individuaalse õpijuhtumi lahendamiseks kujundada lastest, õpetajast, lapsevanemast ühtne meeskond.

OLENEVALT LAPSE SUUNDUMUSEST JA INDIVIDUAALSETEST VAJADUSTEST RÜHMAÕPETAJA:

- avab erivajadustega lastele individuaalse kaardi ja vajadusel koostab koolipikendust saavatele lastele ning teistele erivajadustega lastele individuaalse arenduskava, mida kooskõlastatakse ka vanematega;
- arutab vanematega lapse erivajadusi, soovib pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole;
- arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib vajaliku aja igale lapsele;
- vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

6.2.1. Logopeediline töö

Eesmärgid:

- Kõnepuute ennetamine, varajane avastamine ja vajaduse korral harjutusravi
- Kõnepuude korrektsioon
- Häälikuseade
- Peenmootorika arendamine
- Tajude, mälu ja tähelepanu treening
- Eeltöö lugema ja kirjutama õppimiseks

Töös logopeediliste probleemidega lastega

Rühmaõpetaja:

1. jälgib lapse keelelist arengut ning teavitab kahtluse ilmnemisel lasteaia logopeedi,
2. pakub lastele õige keelekasutusega eeskujus;
3. kasutab lihtsaid lauseid;

Logopeedi töökorraldus:

- Logopeed teeb kõikide rühmade lastega esmase kõnearengu vaatluse (õppeaasta alguses), fikseerib kõnehäired ja kinnitab laste nimekirja, kes vajaksid logopeedilist ravi.
- Logopeed määrab abi vajavate lastega töötamise järjekorra ja koostab lapsele logopeedilise abi plaani.
- Logopeed arvestab lastega tegevuste läbiviimisel rühmade päevakavaga. Kõnehäiretega lastega tööd alustav logopeed seab sisse päeviku, milles on lapse nimi, vanus ja rühm ning lühike iseloomustus kõnehäirest.
- Kord aastas toimub lapse arengu analüüs, milles osalevad logopeed, rühmaõpetaja, direktor ja õppealajuhataja.
- Logopeed annab tagasisidet ka lapsevanemale vestluste kaudu ja 1x aastas kirjalikult õppeaasta kokkuvõttena.
- Õppeaasta lõpus teeb logopeed oma töö kohta kirjaliku analüüsi ja planeerib edasised töösuunad.
- Logopeed teeb koostööd lasteaiaõpetajate ja lastevanematega. Vajadusel tutvustab lastevanemate üldkoosolekul logopeedilise töö põhimõtteid ja vajalikkust.
- Nõustab vanemaid ja lasteaia õpetajaid koolipikenduse küsimustes.

- Lasteaia logopeed täidab ja peab alljärgnevat dokumentatsiooni: logopeedilise töö õppeaasta tegevuskava, laste kõne uurimise tabelid, kuuplaan nädalate lõikes, igapäevast tööd kajastav päevik, lapse vaatluskaust –kaart, aastaaruanne, kõne iseloomustused nõustamiskomisjoni minevatele lastele.

6.2.2. Andekas laps ja huviringid.

Töö eesmärgiks on välja selgitada kõrgendatud huvi ja võimetega õpilased ning suunata neid tegelema oma huvialaga vabal tahtel ja vabal ajal.

Töö andekate lastega:

- rühmaõpetaja kaardistab lapse tugevusi ja meelistegevusi;
- suunab andekate laste vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovitab pöörduda vastavatesse huviringidesse;
- tõstetakse üldandekuse korral (eelisarenenud on paljud valdkonnad) vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust;

6.2.3. Aktiivsus- ja tähelepanuhäirega laps.

Töös aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega lastega peame oluliseks:

- mõistmist, et lapse teistest erinevat käitumist ei põhjusta tagedus, laiskus või vanemad;
- pidevat personaalset juhendamist, kuna paljud sellised lapsed ei suuda rühmas organiseeritult keskenduda ja töötada; vajadusel määrata kõrvaline vaikne töökoht;
- pakkuda lapsele eduelamusi, tasustades rahulikku ja keskendunud käitumist positiivse tähelepanu ja kiitusega;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- piirata rahutut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega;
- määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele;
- täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega,
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd.

6.2.4. Käitumishäiretega lapsed – psühholoogiline nõustamine

Töös käitumishäiretega lastega peame oluliseks:

- teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejäukohane õpetamine või mõlemad),
- kindlate piiride ja reeglite kehtestamist, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga. See muudab lapse tegevuse korrapärasemaks ning välised piirid aitavad tal kujundada uusi sisemisi piiranguid.
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- regulaarsust ja kindlaid rutiine laste igapäevategemistes
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd, lapse perekonna kaasamist ühtsete reeglite kehtestamisel;
- vajadusel perevestlused kooli sotsiaalpedagoogiga, kes vastavalt vajadusele omakorda soovitab erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekut.

7. LOOVTEGEVUS

Loovtegevus ja õppe- ja kasvatustegevused on tihedalt seotud kõigi teiste aine- valdkondadega.

Loovtegevuste eesmärgiks on:

- tunda ja tunnetada erinevaid materjale;
- heaolutunde saavutamine läbi käelise tegevuse;
- kujundada järgmisi isiksuseomadusi – sihikindlust, iseseisvust, otsustusvõimet, organiseeritust, algatusvõimet, visadust, püsivust, enesevalitsust, distsiplineeritust, eneskriitilisust, julgust, kasvab enesekindlus.
- pakkuda lastele loomerõõmu, töölusti, kogemusi osaleda erinevates tööprotsessides, julgust katsetada ja olla originaalne, võimalust avastada, saada tunnetust ümbritsevast maailmast

Läbi integreeritud loovtegevuste arenevad lastel:

- Emotsionaalsed oskused
- Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsest küljest aitab integreeritud loovtegevuste lähenemine lastel olla iseseisev, võimaldab töötada koos teistega, õpetab hoolikalt suhtuma töövahenditesse ja materjalidesse ning kasvatab vastutustunnet. Laps õpib olema enesekindel, huvi tundma erinevate nähtuste vastu, tundma omaenda vajadusi, õige ja vale vahel vahet tegema.

- Vaimsed oskused

Vaimse arengu seisukohalt õpetab integreeritud lähenemine värve ja kujundeid, suurendab keskendumisvõimet, õpetab kavandama ja planeerima ning õpetab aru saama põhjusest ja tagajärjest.

- Füüsilised oskused

Füüsilisest võimekusest arenevad eelkõige peenmootorika ning samuti silma-käte koordinatsioon.

Integreeritud loovtegevuste läbiviimiseks on lasteaias kunstituba, mille sisustus on projekteeritud ja sisustatud tegevusi soodustavate vahenditega, mitme kõrgusega laud ja kraanikausid, kuivatusriiulid. Rühmades on sisse seatud lugemispesad, mis võimaldavad teostada ka integreeritud loovtegevusi. Tegevusi viiakse läbi ka õues, kus on seikluspark ja igal rühmal oma taimekast.

8. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides. Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused.

8.1.Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

**TABEL 1
LAPSE EELDATAVAD MÄNGUOSKUSED.**

MÄNGU-LIIK	2-aastane	3-aastane	4-aastane	5-aastane	6-aastane	7-aastane
ROLLI-MÄNG	Kujuneb matkimismäng. Matkib tegevusi, mida on näinud.	Võtab endale täiskasvanu teatud rolli ja hakkab tegutsema rollile vastavalt . Hakkab mõistma mängu sümbolset	On iseseisva, loob uusi olukordi, mõeldes välja uusi isikuid, sündmusi. Lapse üksi- ja koosmäng on	Lepib enne mängu kokku rollides, loob mängukeskkonna, valib vahendid, vajadusel ehitab ehituse.	Režissöörimängus loob laps mitmekesisemaid mängusituatsioone, kus rolle täidavad mänguasjad.	Kujuneb konfliktide lahendamise oskus, ta hakkab mängima teistega koos. Valides mängukaaslasi

		tähendust, täpsemalt tajuma rollikäitumist ning täitma ise keerulisemaid ja mitmekesisemaid ülesandeid.	omavahel tihedalt seotud. Kasutab mängides erinevaid hääletoone. Õpib mängima kaaslastega sõbralikumalt.	Areneb lapse koosmängu ja ka üksinda mängimise oskus.	Ühendatud on reaalsus ja kujutlused. Oskab kaaslastega mängurolele jagada. Mängus muutub oluliseks rollile omane kõne.	sümpaatia kui ka ühiste huvide alusel.
EHITUS-MÄNG	Laps ei tegutse sihikindlalt, tutvub mänguasjadega. Tasapisi hakkab proovima tornide ehitamist. Tegevused muutuvad sihikindlaks ning käтелиигutused alluvad silmade kontrollile.	Ehitismäng on juba mõtestatud tegevus. On juba tekkinud kogemus mängida väiksema rühmaga., jagada ehitusmaterjali ja kooskõlastada tegevusi, et jõuda ühise tulemuseni.	Ei vaja töövõtete ettenäitamist ning plaanib juba enne tööle asumist, mida ja kuidas ehitab. Leiab endiselt rahuldust töö tegemisest, kuid järjest rohkem hakkab huvituma töö tulemus. Ootab hinnangut ja tunnustust. Oskab lihtsamaid asju meisterdada.	Ehitismängu idee ja sisu võivad tugineda täiskasvanu jutustusele ning mängu iseloomustab ideede mitmekesisus. Jäljendab mängus täpsemalt täiskasvanute ehitustegevust.	Viib ehitismängus oma mõtte ellu, oskab ülesandeid täpselt jaotada.	
LAVASTUS-MÄNG	Tantsulisele ja meloodilisele muusikale reageerib elavalt ning tabab luuletuse intonatsiooni ja rütmi.	Imiteerib kuulnud loo tegelaste hääliitsusi ja käitumist. Ütleb üksikuid kergemaid lauseid.	Väljendab tegelasi vastavate žestide, miimikaga.	Matkib kuulnud tegelaste käitumist ise. Mängib tuttavaid lavastusmänge iseseisvalt.	Oskab jagada rolle ja mängib ise juhtrolle. Mängib lavastusmängu eri liike. N: Näpu- ja nukuteatrit.	
ÕPPE-MÄNG	Mängides hakkab täpsemini eristama, nimetama ja kirjeldama esemeid erinevate tunnuste järgi.	Kirjeldab esemeid mälu järgi. Järgib reegleid	Täidab juhtrolle. Kõneleb põhjalikumalt ja pikemalt esemetest ja nende omadustest.	Oskab ise mängu organiseerida. Peab kinni reeglitest ja oskab püsivalt mängida. Oskab võrrelda esemeid mälu järgi.	Oskab näha esemete vastastikuseid seoseid. Oskab näha üldistusi ja leid esemetel ühiseid tunnuseid.	Oskab koostada lühikesi jutustusi mänguasjadest. Oskab mõelda välja mänge ja mõistatusi.

8.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

**TABEL 2
LAPSE EELDATAVAD TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED.**

2-aastane	3-aastane	4-aastane	5-aastane	6-aastane	7-aastane
Hangib ümbrusest aktiivselt infot. Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam. Mängib teiste lastega kõrvuti lihtsamaid igapäevaolukordi ja tegevusi ajastavaid rollivahetusega mänge. Suhtleb 1-2 sõnaliste lausetega ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid.	Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv ning tegutseb vahetult konkreetsete asjadega. Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid. Osaleb dialoogis, tänu omandatud sõnavarale, mis võimaldab ennast väljendada. Rühmitab asju ja esemeid ühe või	Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta kuid autoriteetide toel. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme. Kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on. Saab aru mõistatustest. Järgib lihtsaid reegleid,	Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi. Hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet. Tegutseb koos teistega ning teda motiveerivad tegevused eakaaslastega. Tema keeleline areng võimaldab lahendada	Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada ning keskendub tegevusele 20-30 min. Kasutab kõnet info saamiseks. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides nii uudses kui ka	Organiseerib ja plaanib oma Iga-päevaseid tegevusi, seab eesmärgid, üritab tegutseda sihikindlalt ning lõpetab alustatud tegevused. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist. Keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks.

Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.	mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi. On ettekujutus värvuste nimetustest ja arvumõistest. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning õppimise kaudu ning vajab oma tegevustele tagasisidet.	Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas. Osaleb ühistegevuses, rolli ja võistlus mängudes ja loovtegevustes ning teeb koostööd teiste lastega. Liigitab lihtsamate üld- mõistete või mitme tunnuse järgi ning jaotab oma tähelepanu. Huvitub tähtedest ja saab aru arvumõistest.	ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.	sarnases olukorras.	Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid. Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi, huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu. Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid. Tajub oma mälu mahtu.
-------------------------------------	---	---	--	---------------------	---

8.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

TABEL 3

LAPSE EELDATAVAD SOTSIAALSED OSKUSED.

2-aastane	3-aastane	4-aastane	5-aastane	6-aastane	7-aastane
Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest. Mõistab selgelt keeldu „ei tohi“, „ära tee“ jne. Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti. Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.	Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes. Teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti. Jagab mõnikord oma asju teistega ning loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid.	Püüab vahel teisi abistada ja lohutada ning tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest. Osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega, kuid eelistab üht mängu - kaaslast rühmale. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet. Püüab täita kodukorra reegleid, saab aru valetamisest kui taunitavast	Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab. Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi, järgib reeglite täitmist teiste poolt. Kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Eelistab oma- soolisi mängu-kaaslasi ning kujunevad esimesed sõprussuhted. Suudab lühikest aega ilma täis-kasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koos-tööd omal viisil. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada.	Loob sõprussuhteid. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi. Hoolib väiksematest . Osutab abi ja küsib vajaduse korral ka ise abi. Talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda endasse. Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel ja arutleb eetiliste probleemide üle.

8.4. Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

TABEL 4

LAPSE EELDATAVAD ENESEKOHASED OSKUSED

2-aastane	3-aastane	4-aastane	5-aastane	6-aastane	7-aastane
Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti. Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas. Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on. Tajud on enesekeskseid.	Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid. Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina. Võib karta tundmatuid ja uusi asju. Enesekindlus kõikum, selle saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.	Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele. Saab hakkama eneseteenindamisega. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid ning väärtustab oma saavutusi, ent vajab tegevusestunustamist ja täiskasvanu tähelepanu. Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.	Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest ning suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest. On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara.	Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses. Seab endale eesmärke ja üritab neid ellu viia. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.	Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende verbaalseid väljendusi. Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivamalt. Algatab mängu ja tegevusi.

9. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

9.1. Mina ja keskkond

9.1.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses

9.1.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

9.1.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

9.1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.

Teema/ vanus	2-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mina	- Ütleb küsimise korral oma eesnime	- Oskab küsimise korral öelda oma ees- ja perekonnanime. - Vastab õigesti küsimusele, kas ta on	- Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.	- Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime. - Oskab kirjeldada oma välimust	- Oskab end tutvustada - Teab oma kohustusi ja õigusi - Kirjeldab enda omadusi ja huve

		poiss või tüdruk. - Oskab küsimise korral oma vanust öelda või näidata sõrmedel.			
Perekond ja sugulased		- Nimetab pereliikmeid: ema, isa, vend, õde - Teab õdede ja vendade nimesid	- Teab pereliikmete nimesid	- Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + pereliikmete nimed ja perekonnanimed)	- Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi - Mõistab, et pered võivad olla erinevad. -Jutustab oma vanavanemates
Kodu		-Vastab küsimustele oma pereliikmete ja kodu kohta.	- Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. -Teab oma kodulinna - Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi.	- Nimetab kodu asukohta: linnas (linn, tänav), maal (talukoht ja nimi) -Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.	-Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta -Teab kodust aadressi ja telefon.
Lasteaed	- Suudab leida rühmas oma kapi, voodi ja istekohta. - Nimetab rühmas olevaid esemeid.	- Oskab nimetada oma rühma nime -Suudab leida oma koha rühmas (voodi, kapp, käterätik) - Nimetab rühmas olevaid esemeid - Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid.	- Nimetab oma lasteaia nime - Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. - Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi. -Teab oma, võõra ja ühise tähendust.	- Teab nimetada lasteaia töötajate nimesid. - Teab rühmareegleid.	- Teab lasteaia aadressi - Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. -Kirjeldab lasteaia kokkureguleid ja traditsioone
Kool					-Teab kooli kui õppimise kohta -Oskab kirjeldada, mille poolest kool lasteaiaast erineb
Ametid, Elukutsed, tööd	Matkib lihtsamaid töövõtteid.	- Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. - Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	- Nimetab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. - Põhjendab mängu-või töökoha korrastamise vajadust.	- Oskab nimetada vanemate ameteid - Kirjeldab tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. - Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.	-Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. - Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. - Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. - Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. - Selgitab raha otstarvet.

Kodumaa, teised rahvused Eestis		-Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriie kandmine jne.)	-Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid. - Teab rahvuslindu ja rahvuslille	-Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid (rahvuskivi ja -hümn). - Teab, kes on riigi president (nimi). Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas.	-Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). - Teab kodulinna sümboleid. - Oskab Eesti kaardilt näidata oma kodu -kohta. - Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. - Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli. -Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa). -Suhtleb teisest rahvusest lastega.
Tähtpäevad, pühad, kombed	-Tunneb rõõmu oma sünnipäeva tähistamisest rühmakaaslastega	-Küsimuste abil räägib oma sünnipäevast.	-Kirjeldab tähtpäevi peres.	Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	-Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. - Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkuse-, emakeele-, lastekaitse-, sõbrapäev jm) - Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus. - Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone.
Üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	-Teab mõiste hea ja paha tähendust	Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	-Teab üldtuntud viisakusreegleid. - Meeldetuletamisel järgib lauakombeid	-Teab mõiste õige ja vale tähendust. -Tunneb ja järgib lauakombeid.	-Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda. -Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kauplus, teater, kirik, kalmistu jne). -Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus		-Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	-Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. -Oskab sõpra lohutada ja abistada. -Oskab andeks anda ja leppida.	-Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.	-Oskab luua ja hoida sõprusuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. -Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.

Hoolivus, turvalisus ja tähepanelikkus			-Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.	-Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm).	-Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. - Oskab kaas - inimestega tähepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad).
Suhtumine erinevustesse			-Teab, et inimesed on erinevad	- Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keel, rass, vanus, tervisest tulenev. -- Oskab kirjeldada abivahendeid (prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat).	-Püüab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid arvamusi ja huve. - Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. -Pakub oma abi abivajajale.
Ehitised		-Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	-Kirjeldab küsimuste abil oma kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. - Oskab nimetada erinevaid ruume rühmas ja teab nende otstarvet. -Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid abivahendeid.	- Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi, liiv jm). -Oskab nimetada teenindusasutusi ning nende vajalikkust (kauplus, juuksuritöökoda, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). - Oskab kirjeldada maja ehitamist.	- Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. - Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi ja vaatamisväärsusi.
Kodumasinad	Leiab pildilt tuttavaid kodu - masinaid (kell, TV pesumasin, arvuti jne).	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja elektroonikat.	-Nimetab kodu - masinaid ja - elektroonikat ning teab nende seotud ohte (triikraud põletab jm.)	-Kirjeldab kodu- Masinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohtusid – kirjeldab täpsemalt.	Kirjeldab põllutöomasinaid.
Sõidukid	Leiab pildilt tuttavaid sõidukeid	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid.	Nimetab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull)
Jäätmed		Leiab rühmast prahti ja toob selle kokkulepitud kohta.	Leiab loodusest prahti ja teatab sellest õpetajale või toob selle kokkulepitud kogumiskohta.	Teab miks prügi sorteeritakse (kas, paber, plast)	- Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse. - Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.

					-Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust .
Tervise väärtustamine	Teab millal pestakse käsi (enne sööki, peale wc jne.)	Teab tervist kahjustavaid tegevusi	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju jne)	-Teab, kuidas hoida oma tervist. -Kirjeldab, mis on tervisele kahjulik	- Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. - Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (tervislik käitumine ja riski - käitumise vältimine). -Teab, mis on haigus. -Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, alkohol, vägivald).
Hammaste tervis	Teab hammaste hooldamise vahendeid.	Teab hammaste tervise jaoks vajalikke vahendeid.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke vahendeid ja tegevusi.	Selgitab miks tekib hambakaaries.	Järgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	Tunneb pildilt tuttavaid toiduaineid.	Nimetab toiduaineid.	Eristab kasulikke toiduaineid kahjulikest.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada toiduaineid, milliseid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral peale, jalgadele, kätele, suule, silmadele, ninale, kõrvadele.	Oskab nimetada kehaosi	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	Oskab nimetada meeleelundeid ja nende vajalikkust.	-Selgitab, mis on siseorganite (süda, kopsud jm) kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. - Teab tüdruku ja poisi erinevusi
Ohutus ja turvalisus	Teab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt käärid).	Nimetab ohtlikke esemeid	-Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud). -Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. - Teab, et ei tohi võõrastega kaasa minna.	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, mängimine ohtlikes kohtades, ujumine täis - kasvatu järelvalveta, kiivrita rattasõit, tikud). -Teab häda - abinumbrit 112 ja oskab seda kasutada. -Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	-Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, kesk - konnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). - Teab, mis on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. -Teab ja kirjeldab, kuidas kutsuda abi ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus). 4. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad.	Tunneb rõõmu õues viibimisest.	Oskab osutamise korral nimetada lilli ja puid	Oskab nimetada tuntumaid seemi ja kirjeldada neid.	Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu.	-Oskab kirjeldada kodukoha loodust, nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. - Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	Tunneb pildilt ära tuttava looma.	- Oskab küsimise korral nimetada 2-3 tuttavat looma ja tema kehaosi. -Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu (tihane, vares, kukk, kana). - Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures. (kodus)	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust.	-Oskab kirjeldada tuttavate loomade elupaiku. -Teab loomade käitumise erinevusi erinevatel aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)	Nimetab tuntumaid erineva elupaiga-ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.
Putukad: erinevad elupaigad, areng ja eluviisid, välimus, kasv. Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng.	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, liblikas). Teab 2-3 tuntumat puu-ja juurvilja.	-Oskab nimetada tuttavaid putukaid (sipelgas, mesilane). -Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. - Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.	-Teab putukate elupaiku: mesilane mesitarus, sipelgas sipelgapesas. -Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu-ja köögivilju.	-Oskab nimetada putukaid ja kirjeldada nende välimust (rohutirts) -Kirjeldab ja oskab võrrelda kaskke, kuuske, tamme, kastanit ja mändi.	-Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku. -Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: pohl, mustikas, maasikas, sõstar, tikker; puud: õuna-, pirmi- ja kirsipuu, toomingas, pihlakas jne)
Õö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses		Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge)	Eristab ning nimetab päeva ja ööd.	-Oskab nimetada nädalapäevi. -Eristab ning nimetab hommikut ja õhtut (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine, seostamine taimede ning loomade tegevusega).	-Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused		-Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel on külm, sajab lund, suvel on soe ja paistab päike)	-Oskab nimetada kõiki aastaegu ja neid iseloomustada.	-Oskab nimetada loomade ise-loomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (pesaehitus, talveuni, rändlõunasse jm).	-Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.

				-Oskab nimetada inimeste ise-loomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, päevitamine, ujumine, suusatamine jm)	
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	Vastab 2-3 küsimusele ilmastikunähtuste kohta.	Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi ja kirjeldada neid.	-Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.	-Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. -Oskab kasutada Ilmastikukalendrit ja täita seda kokkulepitud tingmärkidega.	-Selgitab ilmastikunähtust seost aastaegadega.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	Mõistab, et lilli ei nopita niisama	- Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata. -Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodus, koduümbruses jm	- Laps kasutab vett ja elektrit säästvalt ning oskab põhjendada miks seda teha tuleb. - Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. - Suhtub loodusesse hoolivalt ja oskab seal käituda.	- Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. - Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. -Teab, et inimene on osa loodusest - Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud loomi aidata. - Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (plast, paber, olmeprügi). -Soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele	Teab, et loomad vajavad vett ja toitu	Teab, et taimed vajavad vett	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.	Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele.	Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänava ületamine	Teab mõistet sõidutee ja kõnnitee.	Teab valgusfoori punase ja rohelise tule tähendust.	- Teab valgusfoori tulede tähendust ja nende süttimise järjekorda. -Teab, kuidas sõiduteed ületada	- Oskab ületada tänavat jalg- rattaga (jalgratas käekõrval). - Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.	- Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. - Teab, kuidas ületada ristmikku. - Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.

Liiklusmärgid			Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda.)	- Teab liiklusmärkide tähendusi (stopp, ülekäigurada). - Teab rulluiskudega ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud sõidukohad)	Teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes.
Sõidukid		-Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver, ohutu sõidukoht). -Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.	-Teab liiklusvahendite erinevusi ja eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ning tähtsust.	-Oskab ühissõidukis käituda (viisakas käitumine, pileti ostmine, koha pakkumine)	
Helkur, turvatool ja turvavöö		Teab helkuri kasutamise vajalikkust	-Teab turvatooli ja –vöö vajalikkust sõidukis. -Teab miks tuleb kanda helkurit.	-Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. -Oskab selgitada, kus ja kuidas kanda helkurit.	Teab kuhu kinnitada helkurid ja helkurribad.

9.2. Keel ja kõne

9.2.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

9.2.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

9.2.3. Valdonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;

2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;

3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;

4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;

5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

9.2.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.

Sisuplokid	2-3 aastane	3-4aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Suhtlemine	Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. Kasutab suhtlemisel mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas	Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, palve jm)	Algatab ise aktiivselt suhtlust. -Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostevuses. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi?). Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid. Kirjeldab täiskasvanu abiga mõnda olupilti	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ta elab?). Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teiste algatatud teemaga. Annab edasi kuulnud teksti. Jutustab pildi või kogemuse põhjal. Parandab ja täpsustab

	<p>situatsioonis mingi tegevuse, hääliitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.</p>	<p>Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga.</p> <p>Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja rutiinse tegevusega.</p> <p>Loeb peast 1-2 realist luuletust.</p>	<p>5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.</p> <p>6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi</p>	<p>ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.</p> <p>Annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil.</p> <p>Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga.</p> <p>Loeb peast liisusalme ja luuletusi.</p> <p>Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega.</p>	<p>oma teksti jutustamise ajal.</p> <p>Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.</p> <p>Jutustades seob lausungeid sõnadega ja siis, siis, ja.</p> <p>Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p> <p>Kasutab dialogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.</p> <p>Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu).</p> <p>Kirjeldab tuttavaid esemeid, nähtusi, tegevusi, andes edasi põhisisu ning olulisi detaile.</p> <p>Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.</p> <p>Räägib sellest, mida hakkab tegema.</p>
Grammatika	<p>Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid.</p> <p>Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul.</p> <p>Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.</p> <p>Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siin), omadus (auto katki) subjektiobjekti suhe (issi anna pall).</p>	<p>-Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!).</p> <p>Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).</p> <p>- Kasutab kõnes õigesti tegusõna --ma ja -da tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).</p>	<p>Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid sh koondlauseid.</p> <p>Kasutab kõnes õigesti enamikku käändvorme.</p> <p>Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad ja, aga).</p> <p>Kasutab kõnes enamasti õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid)</p>	<p>Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.</p> <p>Kasutab kõnes -nud- ja -tud kesksõnu (nt söödudsöönud).</p> <p>Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem).</p> <p>Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin).</p> <p>Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele; punase palliga).</p> <p>Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõnu käändvorme mitmuses (ilusatel lillel).</p>	<p>Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini).</p> <p>Kasutab kõnes kõiki käändvorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina).</p> <p>Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (näit lugeb -loeb; lillene - lilleline) ning osutab neile.</p> <p>Kasutab kõnes käändvorme harva esinevates funktsioonides (kohakäänded ajasuhte väljendamiseks: hommikust õhtuni).</p> <p>Kasutab kõnes enamasti õigesti osastava ja sisseütleva käände</p>

Sõnavara	Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kass, anna opa p.o võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii). -Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.	Kasutab nimisõnu. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided). Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks	Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kaskpuud; tuvi, tihanelinnud). Kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (käpad, saba, rool). Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmuuts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).	Kasutab kõnes mõningaid vastassõnu (nt lühike-pikk, must- puhas). Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav). Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö). Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga leiva lõikamiseks leivannuga)	Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (eile, täna, homme). Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb-lippab). Selgitab kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (hõnustab - joonistaja- jooneline). Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb - veeretab; sõidab - sõidutab). Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos). Kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, enne, pärast.)
Hääldamine	Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.	Kasutab kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja struktuuris. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r,s,k,õ,ü).	Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt -nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. Hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu. Hääldab õigesti kõiki hääliku -ühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).	Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (nt Fanta, šokolaad).
Kirjalik kõne	Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütle misega pildi kohta.	1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt kasstass, pall- sall,	1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja	1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades. 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu.	1. Häälib täiskasvanu abita. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus). 3. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. 4. Veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid

		tuba- tupp), osutades pildile või objektile	kirjutamist, kriitseldades kriidi või pliitsiga.	4. Häälilib täiskasvanu abiga	<p>sõnu loeb aimamisi ja eksib sageli.</p> <p>5. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).</p> <p>6. Kirjutades märgib õigesti 1- 2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli)</p> <p>7. Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.</p> <p>8. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid</p> <p>9. Muudab täiskasvanu abiga sõna vältestruktuuri (nt koll-kool; linna-lina; tibu-tippu).</p> <p>10. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.</p>
--	--	---	--	----------------------------------	---

9.3.Eesti keel kui teine keel

9.3.1. Valdonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

9.3.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

9.3.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt); pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 2) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 3) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 4) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 5) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 6) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

9.3.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti õppekeelega rühmas

Üldteema	Esimene poolaasta	Teine poolaasta	Järgnev periood (kuni koolimineku)
Kuulamine	1. Tunneb huvi eesti keele vastu	1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.	1. Mõistab ettelõetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu.

	<p>2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla</p> <p>3. Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele.</p> <p>4. Tunneb ära lihtsamaid õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.</p>	<p>2. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära.</p> <p>3. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust.</p> <p>4. Mõistab esitatud küsimusi.</p> <p>5. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.</p> <p>6. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga</p>	<p>2. Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid.</p> <p>3. Saab aru baassõnavara ulatuses</p>
Kõnelemine	<p>1. Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid.</p> <p>2. Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu.</p> <p>3. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.</p> <p>4. Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.</p>	<p>1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides.</p> <p>2. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.</p> <p>3. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust.</p> <p>4. Kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid.</p> <p>5. Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.</p>	<p>1. Räägib õpitud sõnavara piires endast ja perest ning vestleb endale olulistel teemadel.</p> <p>2. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu.</p> <p>3. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi. õppes aktiivselt.</p> <p>4. Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses.</p> <p>5. Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes.</p>
Lugemis ja kirjutamise alused	Hääldab järele kuulnud sõnu.	Hääldab õpitud sõnu õigesti	Hääldab uusi õpitud sõnu õigesti
Eesti kultuuri tutvustamine	<p>1. Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu.</p> <p>2. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab.</p> <p>3. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.</p>	<p>1. Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu.</p> <p>2. Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.</p>	Vt valdkondade „Keelja kõne“ ning „Mina ja keskkond“ eeldatavaid tulemusi.

9.4. Matemaatika

9.4.1. Valdtkonna õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;

- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

9.4.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

9.4.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine ja korraldamine

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

9.4.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.

ÜLD- TEEMA	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<p>1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks.</p> <p>2. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks.</p> <p>Loendab asju kolme piires ja ning vastab küsimusele mitu on?</p>	<p>1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka.</p> <p>2. Paaride moodustamisega (üksüheseesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju.</p>	<p>1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud).</p> <p>2. Võrdleb esemate hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui.</p> <p>3. Tutvub arvudega kuni 10-ni.</p>	<p>1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni</p> <p>2. Tunneb numbrimärke.</p> <p>3. Võrdleb hulki (on suurem kui, on väiksem kui).</p> <p>4. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab</p> <p>Loendab saadud tulemusi</p> <p>5. Võtab ühest hulgas esemeid ära ja lahutab.</p>	<p>1. Moodustab arvude rida 12ni.</p> <p>2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =).</p> <p>3. Oskab nimetada antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu.</p> <p>4. Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.</p> <p>5. Oskab kasutada sümboleid < ></p>
Suurused ja mõõtmised	Näeb ja leiab esemetes erinevusi.	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem - lühem), laiuse (laiem - kitsam) järgi ja kasutab mõisteid.	<p>1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem -madalam).</p> <p>2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse ja, laiuse ja kõrguse järgi.</p>	<p>1. Järjestab kuni 5 eset suurus -tunnuse järgi.</p> <p>2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi - suurema -väiksema -sama suure ning kontrollib objekte' kõrvutades.</p> <p>3. Hindab kaugust võrreldes teiste objektidega.</p> <p>4. Järjestab raskuse ja paksuse järg.</p>	<p>1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; mahumõõtu liiter; massimõõtu kg; rahaühikuid euro ja sent ning kasutab neid mängutegevustes.</p> <p>2. Mõõdab koos õpetajaga pikkust, laiust, kõrgust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega.</p>
Geo-meetrilised kujundid	<p>1. Leiab samasuguse kujundi peale-,kõrvuti-või sisseasetamise teel.</p> <p>2. Eristab palli ja klotsi.</p>	<p>1. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid sh ringi ja ruutu.</p> <p>2. Leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmtoast ja õuest.</p>	Nimetab kolmnurka, ruutu, ristkülikut ja ringi ning leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	<p>1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.</p> <p>2. Oskab nimetada kera.</p> <p>3. Oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi.</p>	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, püramiid, risttahukas) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
Orienteerumine ajas	Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	<p>1. Leiab aasta – aegadele iseloomulikke tunnuseid. (piltidel, vestluses vm).</p> <p>2. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).</p>	Teab ööpäeva osi Hommik - päev-õhtu - öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi täna.	<p>1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.</p> <p>2. Teab enda sünnikuud ja - päeva.</p>	<p>1. Teab kuude nimetusi.</p> <p>2. Määrab kella- aega täistundides.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti sõnu Enne-praegu, hiljem-varem, noorem-vanem.</p>

				3. Eristab mõisteid kiiresti -aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.	
Orienteerumine ruumis	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga.	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-taga (minu ees-minu taga jne).	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees).	1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, ääres. 2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.	1. Määrab paremat ja vasakut poolt. 2. Orienteerub tasapinnal (paberil)

9.5. Kunst

9.5.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

9.5.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

9.5.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töedesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

9.5.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

ÜLD TEEMA	2-3 aastat	3-4 aastat	4-5 aastat	5-6 aastat	6-7 aastat
Kujutamine ja väljendamine	Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.	1. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid. 2. Leiab ümbritsevast juhendamise toel kollase, punase ja rohelise värvi.	1. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiast. 2. Tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta värvi.	1. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. 2. Võrdleb heledamaid ja	1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone. 2. Püsib töös valitud teemas, tõlgendades seda isikupäraselt. 3. Jutustab tegelaste

				tumedamaid värvitoone, teab lisaks eelnevatele värvidele ka pruuni ja roosat.	tegevustest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja -kohast. 4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga. 5. Nimetab erinevaid värvi- toone (hallikas, taevasinine jne).
Kujundamine	Kaunistab tasapinnalisi esemeid (paber, papptaldrik, plaat vms).	Kaunistab täppide või joontega tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid.	1. Koostab elementidest lihtsa kordumiskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks (tass, müts vm). 2. Kujundab õpetaja abiga tähtpäevakaardi	1. Valib tähtpäevakaarti kujundades sündmuse meeleoluga sobivad motiivid. 2. Valib kaunistus - motiivi ja kannab juhendamisel šabloonile või templi abil selle valitud kohale esemel.	1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata. 2. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib. 3. Aitab kujundada tähtpäevadega seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine	Tutvub voolimis- materjalidega.	1. Õpetajat jäljendades muljub, näpistab, rullib ja veeretab voolimis- materjale. 2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.	1. Õõnstab ümar- vorme süvendit pöidlagi vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.	1. Kasutab iseseisvalt erinevaid voolimis- materjale. 2. Loob soovitud esemeid töödeldes nii ümar- kui ka piklikke vorme. 3. Ühendab voolitud detailid omavahel.	1. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimis- segusid. 2. Arvestab erinevate voolimissegude eripära.
Joonistamine	Kasutab kriiti või värvipliatsit erinevate joonte tegemiseks.	Tekitab iseseisvalt jämedate joonistus- vahenditega erinevaid jälgi (täppe, vertikaalseid ning horisontaalseid jooni).	Tekitab joonistus- vahenditega erinevaid jooni (lainelisi, katkendlikke, spiraalseid), püüdes paberi piirides.	1. Kasutab joonistus- vahendeid liigse surveta. 2. Joonistatud sümbolid täienevad ja muutuvad keerukamateks. 3. Joonistades ning värvides muutub joonte tihedus.	1. Kasutab koos erinevaid joonistus- vahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2. Värvides varieerib käe liikumise suunda. 3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.
Maalimine	Tõmbab pintsli erineva suunaga jooni.	1. Trükib näpu - värvidega sõrmede ja kogu käega. 2. Vajutab jäljendeid, kattes templi õpetaja abiga värviga.	1. Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2. Katab templi iseseisvalt värviga ja vajutab jäljendeid.	1. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja - tõmmetega. 2. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pindu korduvalt. 3. Segab värve uute toonide saamiseks.	1. Kasutab pintsli erinevalt (pintsli ots, külg). 2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid. 3. Püüab vältida värvide määrdumist.
Meisterdamine		Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit.	1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ning tükke ja kleebib need sõltuvalt töö olemusest.	Valib meelepärased meisterdamis- vahendid ning neid ühendades või	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke jm.

			2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid. 3. Lükib paelale või traadile auguga esemeid.	kombineerides loob oma töö.	2. Oma mõtete teostamiseks ning erinevate materjalide liitmiseks leiab sobivaimad võtted. 3. Valmistab ise lihtsa mänguasja täiskasvanu juhendamisel.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	Vaatleb pilte, näidispile ja raamatu illustratsioone ning vastab küsimustele.	Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest küsimuste abil.	1. Vaatleb omal algatusel raamatu -illustratsioone ja kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2. Suhtub hea - soovlikult kaaslaste töödessa. 3. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud.	Nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.	1. Teoseid või ümbritsevaid objekte vaadeldes ning kirjeldades märkab detaile, värve ja tajub meeleolu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast. 3. Kasutab raamatu -illustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

9.6. Muusika

9.6.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

9.6.2. Valdkonna sisu:

Valdkonna sisuks on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

9.6.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu „Keel ja kõne“, „Kuns“ jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

9.6.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

ÜLD TEEMA	2-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Laulmine	1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. 2. Püüab kaasa laulda.	1. Huvitub laululisest tegevusest, laulab õpetaja-ga kaasa. 2. Osaleb laulude esitamises.	1. Püüab laulda rühmaga samas tempos. 2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2. Püüab esitada laule rühmaga samas tempos. 3. Laulab koos teistega peast õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab ilmekalt lähtudes laulu ja teksti karakterist eakohaseid rahva- ja lastelaule. 2. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid üksi või rühmas.
Muusikalis- rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (keerutamine, hüplemine, lehvitamine, käte peitmine vms).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, jalaga koputamine keerutamine paarilisega).	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega). 2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoetekõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3. Osaleb laulumängudes.	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris).	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades nt hüpaksammu ja eesgaloppi. 2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika tempo ja dünaamika järgi).

				2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vms).	1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära õpitud laule.	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga, selgitab kuuldot. 2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu.	1. Tunneb ja eristab lihtsamaid vokaal- ja instrumentaalžanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul). 2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi, iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale keha-pillil (plaksutab, patsutab) või rütmipillil (kõlapulgad, kellukesed, sahistid).	Mängib muusikat kuulates, liikudes, lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1. Mängib rütmipille (nt kõlakarp, trumm, kuljused, pandeira) muusika kuulamise liikumise ja laulmise saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele. 3. Mängib tamburiini, kõlat oru, võrutrummi ja kastanjette.	1. Ansamblimängus osaledes püüab alustada ja lõpetada koos teistega ning mängida nendega ühes tempos. 2. Mängib erinevatel rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasmänge.

9.7. Liikumine

9.7.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

9.7.2. Valdkonna sisu

Valdkonna sisuks on:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;

- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

9.7.3. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

9.7.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Üldteema	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Liikumisteadmised	1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 2. Liigub õpetaja juhendamisel võimalikult ohutult	1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. 2. Osaleb lasteaia spordipäeval	1. Sooritab tuttavaid harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuste järgi. 2. Järgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid. 3. Püüab arvestada rühmakaaslaste aktiivses tegevuses,	1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid võistlusi. 2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid vahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas. 3. Õpitud tegevustes kasutab võimalikult ohutuid liikumisviise.	1. Arvestab rühma - kaaslaste aktiivses tegevuses. 2. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. 3. Mõistab hügieeninõuete olulisust. 4. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutus – reeglitest. 5. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. 6. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas

					kutsuda appi täiskasvanu.
Põhiliikumised Üldarendavad harjutused	1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. 2. Kõnnib piiratud pinnal. 3. Viskab palli.	1. Sooritab põhiliikumisi. 2. Säilitab kõndides ja joostes sihi. 3. Säilitab tasakaalu pingil ja piiratud pinnal.	1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. 2. Teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.	1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2. Sooritab tasakaalu nõudvaid harjutusi. 3. Teeb harjutusi väikevahenditega.	1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. 2. Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised. 3. Ronib varbseinal vahelduva sammuga. 4. Säilitab tasakaalu liikudes ja paigal olles. 5. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt.
Liikumis - mängud	Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib ise - seisvalt aktiivse liikumisega Loovmänge.	1. Mängib 2-4 reegluga liikumismänge. 2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. 3. Tunneb rõõmu saavutuste üle.	1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. 2. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. 3. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jm). 4. Organiseerib ise liikumismänge. 5. Peab kinni mängureeglitest ja kasutab ausa mängu põhimõtteid.
Spordialad: võimlemine	1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.	1. Sooritab võimlemisharjutusi erinevate vahenditega eri asendites. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi koos õpetaja ja kaaslastega.	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Hoiab oma kohta ringis ja viirus.	1. Püüab valitseda oma liigutusi koordinaatsiooni ja Tasakaalu nõudvates harjutustes. 2. Teeb painduvust, kiirust, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi. 3. Hoiab oma kohta kolonnis.	1. Püüab harjutusi tehes valitseda oma kehahoidu, liigutusi ja tasakaalu nii ruumis, maastikul kui ka tanaanaval. 2. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad: Kelgutamine, suusatamine	1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes. 2. Veab tühja kelku	Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.	Viib kelgu iseseisvalt märke ja sõidab sealt alla.	Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.	1. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga. 2. Suusatades kasutab libisemist. 3. Osaleb kelguvõistlustel.
Spordialad: ujumine				1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Järgib õpetaja juhendamisel ohutusreegleid. 3. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid.	1. Hingab vette. 2. Kasutab ujumisoskuse arendamiseks abivahendeid. 3. Järgib basseini kasutamisel ohutusreegleid.

Tants ja rütmika	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Könnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. 2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jäljenda liikumisega erinevaid rütme. 2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Püüab sooritada rütmiliikumisi ühel ajal kaaslastega. 3. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides. 4. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga. 5. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 6. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätte, rõngaid).
Vaba aeg ja loodusliikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkab õpetajaga looduses. 2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku, püüdes paris. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga ning suusatada. 2. Tegutseb iseseisvalt mänguväljakul. 3. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

10. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Õpetajad viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õpetaja suunatud tegevustes.

Lasteaia õpetaja jälgib pidevalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut. Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid, intervjueritakse lapsi ja viiakse kord õppeaastas (vajadusel sagedamini) läbi planeeritud lapse arengu hindamisi. Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut. Kõik lapse arengu hindamist puudutavad materjalid on konfidentsiaalsed. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

Lapse arengu hindamisel jälgitakse kolme põhiaspekti:

- Kehaline areng – hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust.
- Vaimne areng – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut, hinnatakse kõne kasutamist ja mõistmist.
- Sotsiaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust, toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlbelist ja esteetilist arengut.

Kogu õppeaasta jälgib õpetaja lapse arengut:

- vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava;
- meetodid ja materjalid, mille alusel laste arengut hinnatakse, on fikseeritud rühmade tegevuskavades;
- õppeaasta alguses ja lõpus viib õpetaja läbi lapse vanusele vastava arengu hindamise (arengumängu);

- täidab hindamislehe ja koostab selle põhjal lapse individuaalse arengukirjelduse;
- alusmaterjalid, millele toetudes laste arengut hinnatakse on koondatud vanuseastmeti mappidesse;
- mapi kasutamisel lähtutakse põhimõtetest: arengu hindamine toimub individuaalselt ja mänguliselt;
- arengut kirjeldatakse lapse saavutusi väärtustades ja individuaalset

Arengumapp

Lasteaeda tulles seatakse igale lapsele sisse isiklik arengumapp, mis on aluseks lapse arengu hindamisel kuni kooli minekuni. Arengumappi kogutakse kõikides rühmades:

- lapse vabu joonistusi;
- käeliste tegevuste käigus valminud töid;
- töölehti;
- lisaks õpetajate vabal valikul muid konkreetse lapse arengut illustreerivaid materjale (jutustused, testid, küsitlused jms).

Arenguvestlus

Kuni kaks korda aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega laste arengust. Arenguvestluste eesmärged ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekul.

- Sügisese vestluse (kui lapsevanem soovib vestelda võib täita ka ainult küsimustiku) eesmärk on saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta ning pere ootuste ja soovide kohta koostöö osas. Vestluse läbiviimise alus on lapsevanema poolt eelnevalt täidetud perevestluse ettevalmistusleht.
- Kevadel toimuva perevestluse eesmärk on anda tagasisidet lapse arengust ja teada saada vanema rahuolu lasteaiaga.
- Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel, mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (lapse arengu hindamisleht, arengumäng, lapse arengumapp jm).

11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA

Koolivalmiduse saavutamine

Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

Koolivalmiduse kujundamisel on õpetaja ülesanneteks:

- toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt;
- kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärke saavutaval viisil (nt. võime luua ja hoida suhteid, keskendumis- ja töö lõpuleviimise võime, sihikindlus, initsiatiivikus, viisakus jms).
- analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust, ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi;
- edastada lapsevanemale teavet lapse arengu ja koolivalmiduse kohta (aastas korra perevestlustel kui jooksvalt õppeaasta jooksul).
- õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolivalmiduskaardi, mille vanem edastab kooli.
- koolikohustuslikust east noorema lapse (6aastat ja noorem) koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Koostöö kooliga

Koostööd kooliga arendatakse selleks, et muuta lastele koolimine sujuvaks, huvitavaks ja stressivabaks.

Koostöövormideks on:

- kohtumised esimese klassi õpetaja jt spetsialistidega koolivalmiduse teemadel;
- koolide lahtiste uste päevadel osalemine;
- õppekäigud ja ekskursioonid kooli;
- ühisüritused kooliga.

Tagasiside koolist

Koolist tagasiside saamise eesmärgiks on laste kooliks ettevalmistamist puudutavate andmete saamine lasteasutuse ja õpetajate töö analüüsimiseks, parendamiseks ja edasise tegevuse planeerimiseks.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD.

1. Õppekava uuendamine on pidev protsess. Muudatused kantakse õppekavasse vastavalt vajadusele.

2. Saue valla lasteaia „Kirsiaed“ õppekava arendamine toimub kõigi õpetajate, erispetsialistide, juhtkonna ja hoolekogu koostöös.
3. Rakendumise analüüsimiseks kasutatakse erinevaid töövorme (sisehindamine, pedagoogilised koosolekud).
4. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest ning õpetajate, lapsevanemate, hoolekogu ja erispetsialistide arvamustest.
5. Õppenõukogu otsusest lähtuvalt kinnitab kooli direktor õppekava käskkirjaga.

13. ÕPPEKAVA LISAD.

13.1. Digiharidus

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- oskab loovalt lahendada tekkivaid probleeme
- kasutab ohutult erinevaid tehnoloogilisi vahendeid õppe -eesmärkide saavutamiseks
- hindab kriitiliselt meedia sisu ning tutvub digitaalse kirjaoskusega
- tunneb rõõmu erinevate vahendite kasutamisest

Valdkonna sisu:

- meediakasvatus: digitaalne kirjaoskus, info õigsuse kriitiline hindamine, meedia mõju
- tehnoloogiliste vahendite kasutamine õppe - eesmärgil: fotoaparaadi, robotiliste vahendite, diktofoni, gps- seadme, erinevad nutiseadmete (telefon, tahvelarvuti), sülearvuti, projektori, kõlarite jms eesmärgistatud kasutamine õppetegevustes
- multimeedia sisu loomine ning kasutamine õppetegevustes

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

- tegevusi planeerides lähtutakse riiklikust õppekavast, lõimides digiharidust õppe- ja kasvatusvaldkondadega
- lähtutakse laste huvist ning püsivusest
- pööratakse rõhku vahendite ohutule kasutamisele, sobivale sisule
- toetatakse sotsiaalsete ja mänguuskuste arengut, kasutades enamjaolt projektipõhist õpet, meeskonna- ja paaristööd
- kasutatakse vahendeid heaperemehelikult, olles eeskujuks

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2-3

- harjutab meediakogemusest rääkimist (filmist, multifilmist videost nähtu kirjeldamine).
- kasutab tehnoloogilisi vahendeid ohutult

4-5

- selgitab, kuidas tehnilised vahendid abistavad inimesi

- püüab meediakogemusest rääkida ning harjutab oma arvamuse kujundamist ja hindamist (filmist, multifilmist videost nähtu kirjeldamine).
- mõistab milline on video, multifilmi või filmi mõju tema emotsioonidele.
- loob oma meediasõnumi pildistades või filmides.
- tunneb rõõmu ühistegevustest
- tegutseb täiskasvanu juhendamise järgi
- tutvub lihtsama programmeerimisega
- kasutab teda ümbritsevat tehnikat ja tehnoloogilisi vahendeid teadlikult ja tervisesõbralikult.
- oskab pakkuda erinevaid loovaid lahendusi tekkivatele probleemidele

6-7

- oskab tehnilist vahendit oskuslikult ja heaperemehelikult kasutada, arvestades sealjuures ohutusnõudeid.
- loob vahendite abil meediasõnumi (foto, animatsiooni, video, heli jne)
- analüüsib meedias esitatud fiktsiooni ja tegelikkuse erinevusi.
- selgitab, milline on meedia mõju tema emotsioonidele.
- julgeb avastada, katsetada, tegutseda tehnoloogiliste vahenditega
- oskab programmeerida erinevaid robootilisi vahendeid

13.2 Töökasvatus

Töökasvatus on inimese sihipärane tööks ettevalmistus ning õpetuse ja kasvatus osa, mis arendab isiksuseomadusi, annab üldharivaid, tehnilisi, suhtlemis- ja kutsealaseid teadmisi, oskusi ja vilumusi, õpetab ühiskondliku töö vajalikkust ning kasvatab tööharjumust. Töökasvatus algab lapsele eneseteenindusoskuste õpetamisega, jätkub koduste tööde, mängu, õppimise ja töö kaudu.

Koolieelses eas omandatud korra- ja jõukohased tööharjumused on olulised nii iseseisvuse saavutamiseks kui ka edukaks hakkamasaamiseks koolis. Töökasvatusega pannakse alus töö väärtustamisele ja positiivsele töösuhetumisele. Tähtis on täiskasvanupoolne järjekindlus ja sõbralik suunamine, vajadusel abistamine, kuid mitte lapse eest ära tegemine. Oluline on õigel ajal ära kasutada lapse huvi teda köitnud tegevuse vastu – võidavad nii täiskasvanud kui ka laps.

Töökasvatuse eesmärkideks on, et laps

1. väärtustab tehtud töö tulemust, puhtust ja korda;
2. on motiveeritud täitma antud tööülesandeid;
3. mõistab töö vajalikkust;

4. oskab vajadusel täiskasvanult või kaaslaselt abi paluda;
5. soovib ise teisi abistada;
6. tahab osa võtta jõukohastest igapäevatoimingutest.

Töökasvatuse eesmärkide saavutamiseks on vajalik, et täiskasvanu märkab ja toetab lapse isetegemistahet ning kaasab last igapäevategemistesse, lastes lapsel osaleda kõiges jõukohases. Täiskasvanu igapäevatoimingud saavad lapse jaoks reaalse tähenduse, kui ta nendes sisuliselt osaleb.

Töökasvatuse liigid:

1. eneseteenindamine;
2. töötegevused;
3. täiskasvanute töödega tutvumine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

2 AASTANE LAPS – iga pisemgi iseseisev toiming pakub lapsele eduelamust ja äratab temas soovi ise kogeda. Laps vajab tegevust ja suhtlemist harjumuste kujunemiseks: päevakava harjutamine, iseseisvuse kasvatamine riietumisel, enda pesemisel, abistamisel laua katmisel jne. Tuleb olla järjepidev, kannatlik ja tasakaalukas, sest 2-aastane laps on jõudnud „mina-kriisi“. Laps täidab meeleldi lihtsaid ülesandeid koos täiskasvanuga. Laps hakkab aru saama korralduste „peab“ ja „on tarvis“ tähendusest. Lapsele tuleb võimaldada teha seda, millega ta hakkama saab ning mitte teha neid toiminguid lapse eest ise ära juhtudel, kui on kiire. On oluline teda toetada ning tunnustada tegevuse eest, millega ta juba hakkama saab. Last ei tohi halvustada, vaid leida viis, kuidas laps saaks oma viga ise parandada.

Eneseteenindamine (saab hakkama esmase eneseteenindamisega, vajadusel täiskasvanu abiga)

- sööb lusikaga;
- joob tassist;
- võtab riided seljast (sokid, püksid);
- käib potil.

Töötegevus

- kasutab juhendamisel mitmesuguseid töö- ja mänguvahendeid – liivakühvel, pliiaats jm;
- juhendamisel ja abistamisel korrastab oma vahetu ümbruse (mänguasjade panemine oma kohale, jõukohaste asjade kandmine);
- abistab lihtsamatel kodutöödel (kastab lilli, viib prügi prügikasti, paneb toidunõud kraanikaussi või nõudepesumasinasse jms).

Täiskasvanute töödega tutvumine

- jälgendab täiskasvanuid lihtsates toimingutes;
- harjutab töövõtteid mängu vahendusel (nuku toitmine, laua katmine jms).

3 AASTANE LAPS – lapsel on tugev soov iseseisvuda. Last julgustades, pisut abistades ning vajadust selgitades õpivad nad kiiresti selgeks eneseteenindamis- oskused (riietumine, pesemine, söömine jms). Laps suudab keskenduda kuni 10 minutit. Kiitus, heakskiit ja tähelepanu soodustavad lapse töösoove ja tööst rahulolu teket. Laps abistab meelsasti täiskasvanut kui talle selleks võimalus antakse. Tuleb pöörata lapse tähelepanu ohutusele, selgitada lapsele, kuidas käsitseda töövahendeid (nuga, kahval, käärid jms). Ei tohi katkestada lapse tegevust, kui ta töötab.

Eneseteenindamine

- riietub juhendamisel (paneab jalga sokid, püksid, kingad, selga lihtsad riided jms);
- lahtiriietumisel asetab riided ettenähtud kohta (kapp, tool, nagid jms);
- sööb iseseisvalt, hoides lusikat/kahvlit õigesti, kasutav salvrätti;
- peseb ja kuivatab juhendamisel käsi ja nägu, märkab käte määrdumist;
- peseb koos täiskasvanuga hambaid;
- kasutab taskurätti (vajab juhendamist selles osas);
- käib iseseisvalt tualetis;
- pühib meeldetuletamisel jalad õuest tuppa sisenedes.

Töötegevus

- kasutab juhendamisel mitmesuguseid töövahendeid (hari, kühvel, käärid jms);
- koristab meeldetuletamisel mänguasjad ja asetab mängu lõppedes oma kohale;
- abistab meelsasti täiskasvanuid igapäevatoimingutes (pühib tolmu, jagab vajaminevad töövahendid, katab laua ja koristab laualt nõud, asetab tooli laua alla, peseb nukuriideid ja –nõusid, kaunistab kodu, ehib kuuske, toob palutud asja, kutsub soovitud inimese jms);
- viib alustatud tegevuse suunamisel lõpuni.

Täiskasvanute töödega tutvumine

- matkib mängides täiskasvanute igapäevategevusi toas ja õues, kodus ja lasteaias;
- vastab küsimusele, mida teevad või kus on ema-isa (nad teevad tööd, nad on tööl);
- jälgib ümbritsevate täiskasvanute tööd, selgitamisel mõistab nende tehtud töö vajalikkust.

4 AASTANE LAPS – 3.-4.a. laps teab juba, mida tahab, kuid sageli ei oska veel selgitada. See on hea hetk alustada koostööd, mis seisneb kompromissides, selgitustes ning erinevate võimaluste väljapakkimises. Laps suudab keskenduda 15-20 minutit. Lapsed on

igapäevatoimingutes head abilised kui neid eemale ei tõrjuta. Tähtis ei ole tulemus, vaid kogemuse saamine. Lapse kasvades juhitakse tähelepanu ka töö kvaliteedile.

Eneseteenindamine

- riietub iseseisvalt (paneab end ise riidesse, riietab lahti, asetab riided ettenähtud kohta, omandab varrukate ja püksisäärte õige poole väljapööramise jms);
- peseb ja kuivatab käsi iseseisvalt (enne söömist, pärast käte määrdumist jms);
- kasutab iseseisvalt taskurätti;
- kammib juhendamisel juuksed hõreda kammiga, oskab nuku juukseid kammida ja nukule patse teha;
- sööb iseseisvalt ja puhtalt kasutades lusikat ja kahvlit, juhendamisel ka nuga.

Töötegevus

- kasutab erinevaid eakohaseid töövahendeid (reha, labidas, lumelabidas jms);
- hoiab juhendamisel korras oma vahetu ümbruse (riidekapi, laua, paneb põrast tegevuse lõppemist tooli laua alla jms);
- abistab täiskasvanuid jõukohastes igapäevatoimingutes (nõude pesemine, endale toidu tõstmine, lume koristamine jms);
- valmistab oma töökoha ette ja töö lõpetamisel koristab tääkoha;
- viib alustatud tegevuse lõpuni;
- teostab jõukohaseid korrastustöid õues (okste ja prahi koristamine, liivakasti serva pühkimine jms);
- täidab täiskasvanu korraldusi, saab aru reeglitest.

Täiskasvanute töödega tutvumine

- vaatleb erinevate kutsealade inimesi töötamas, saab ettekujutuse nende tööülesannetest, kirjeldab nende töid (aednik, autojuht, müüja jms);

5 AASTANE LAPS – kõigi eelduste kohaselt saab laps hakkama eneseteenendamise. Laps suudab keskenduda huvitavale tegevusele 20-30 minutit. Laps korrigeerib käitumist vastavalt vajadusele. Laps palub keerukates toimingutes abi täiskasvanutelt.

Eneseteenindamine

- laps riietub iseseisvalt (oskab kinni-lahti teha trukke, nõöpe, lukke), harjutab paelte punumist;
- paneb juhendamisel kuivama märjad riided, hoiab korras oma kapi;
- kammib iseseisvalt oma juuksed;
- järgib iseseisvalt üldlevinud lauakombeid;
- sööbi ise, kasutab sõltuvalt toidust õigeid söögiriistu;

- teeb juhendamisel pärast magamist voodi ära.

Töötegevus

- kasutab mitmesuguseid töövahendeid: haamriga naelte löömine, harja ja kühvli kasutamine põranda pühkimisel, sukanõela kasutamine jms;
- täidab korrapidaja ülesandeid (laua katmine ja koristamine);
- võtab osa kollektiivsest tööst (rühma või õueala koristamine, lehtede riisumine jms);
- oskab tegutseda täiskasvanud suulise juhendamise järgi;
- aitab täiskasvanul hoolitseda lemmiklooma eest.

Täiskasvanute töödega tutvumine

- teab oma vanemate koduseid ja tööalaseid kohustusi, teab vanemate töökohti;
- teab elukutseid nende tegevuse alusel (pagar küpsetab, arst ravib haigeid jms).

6 AASTANE LAPS – laps saab eneseteenindamisega hakkama ning aitab meelsasti endast nooremaid nii eneseteenindamisel kui ka igapäevatoimingutes. Lapse tähelepanu võib juhtida töö kvaliteedile, vajadusel võib töö koos uuesti teha. Lapsele tuleks võimaldada pikemaajalisi töid (lapsel on oma aiapeenar – istutab, kastab, rohib seda).

Eneseteenindamine

- tegutseb eneseteenindamisel kiiresti ja ladusalt;
- pärast tegevuse lõpetamist koristab enda järelt asjad, korrastab;
- teeb pärast magamist voodi ära, aitab voodipesu vahetada;
- kontrollib oma välimust peeglist;
- paneb märjad riided iseseisvalt kuivama, valib riietust vastavalt ilmale.

Töötegevus

- kasutab juhendamisel nuga (tükeldab puu- ja juurvilju jms);
- koos täiskasvanuga valmistab mõningaid toite (vormib piparkooke jms);
- teritab pliiatseid pliiatsiteritajaga;
- asetab töövahendid ja mänguasjad õigesse kohta;
- aitab vajadusel kaaslast ja endast väiksemat;
- viib iseseisvalt alustatud tegevuse lõpuni;
- korratust märgates likvideerib selle;
- tegeleb aiatöödega, hoolitseb talvel lindude eest.

Täiskasvanute töödega tutvumine

- selgitab vestluses enamtuntud ametite vajalikkust (arst, tuletõrjuja, politseinik, õpetaja jms);
- teab ja täidab kohustusi lasteaias ning kodus (laua katmine ja koristamine jms).

7 AASTANE LAPS – laps tegutseb sihipäraselt, on võimeline keskenduma 30-35 minutit. Laps on uudishimulik, tahab teada saada uusi asju ja suudab vastu võtta uut infot. Eduelamused ja „tõeliste“ asjadega tegelemine aitavad kaasa positiivsele enesehinnangule ja identiteedi kujunemisele. Lapsel on oma kohustused. Laps saab aru, et ühise töö tulemus sõltub igaühe jõupingutustest ja kaasinimeste abist.

Eneseteenindamine

- eeldatavasti on lapsel selles vanuses eneseteenindamisoskused omandatud.

Töötegevus

- käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid: pliiats, käärid, nõel, naaskel, heegelnõel, haamer, reha jms;
- tegutseb sihipäraselt, viib oma tegevused lõpuni, on ;
- täidab täiskasvanu suhteliselt keerukaid sõnalisi juhiseid;
- täidab püsikohustusi (teritab oma pliiatsid jms);
- valmistab vajadusel iseseisvalt võileivad;
- hoiab ümbruse korras;
- täiskasvanu abiga leiab vea töös ja parandab selle;
- teostab õuealal jõukohaseid korrastustöid (saeb puuoksi, riisub lehti jms).

Täiskasvanute töödega tutvumine

- tutvub erinevate ametialade esindajate töökohustustega, kirjeldab neid, mõistab töö tähtsust (arst ravib inimesi, bussijuht veab inimesi jms).

Kasutatud materjal: sarjast „Õpetajalt õpetajale“ P. Arendi „Töökasvatus koolieelses eas“ (Ilo 2011)